

Jakub Hora: Hledáme ideální model festivalu

Od 1. ledna 2015 je ve funkci ředitele divadla Alfa Jakub Hora, který v letech 2008 až 2013 působil na různých pozicích Mezinárodního filmového festivalu AniFest. Z tohoto působení si přinesl neformální pohled na svět, takže na slavnostní zahájení 32. Skupovy Plzně klidně přišel v klaunském obleku, který korespondoval s grafickým vizuálem festivalu od Ivana Nesvedy. Hned první den festivalu jsme se ho zeptali, jaké má další plány s tímto, v Česku nejstarším, profesionálním festivalem loutkového divadla.

Skupova Plzeň třetí rok po sobě. Jaké to je?

Pro mne osobně je druhá, protože tu v roce 2014 jsem prožíval pouze fiktivně v rámci konkurzu na místo ředitele, když jsem si ji „vybásnil“ do projektu. Ale i ty dvě za sebou jsou dost fofr. Štěstí je to, že ta předchozí byla mezinárodní a tato je česká, takže se dramaturgicky nekryjí. Bylo tudíž z čeho vybírat.

Říkáš česká, ale v programu jsou i zahraniční tituly...

Skupova Plzeň je tradičně soutěžní bienále českého divadla. Přesně podle statutu jde o výběrovou soutěžní přehlídku tvorby profesionálních loutkářů a alternativních divadelníků z Čech, Moravy a Slezska a tento princip stále zachovává, i když je v poslední době program obohacen o zahraniční inspiraci z posledních dvou let. Pravda, že například dnešní Kouzelná flétna vznikla už před deseti lety, ale v Česku se ještě nehrála, proto jsme ji do programu zařadili. Ale zahraniční, školní a amatérské inscenace nejsou soutěžní.

A jak je to s výběrem soutěžních kousků?

Z přihlášených inscenací vybírá komise, která letos pracovala ve složení Kateřina Lešková Dolenská, Petra Kosová, Tomáš Procházka a já. Ze zhruba padesáti inscenací jsme vybrali šestnáct, které budou uvedeny v programu. Ty potom hodnotí odborná porota.

Inspirativní zahraniční inscenace vybírají stejní lidé?

Víceméně ano, některé projekty tvůrci sami nabídnou, ale většinou vybíráme podle toho, co jsme osobně viděli na jiných festivalech, a co nás zaujalo.

Je prima, že inscenace hodnotí porota, ale škoda, že se nekonají veřejné diskuse o představeních.

Na Skupovce se opravdu nedělají, ale třeba na Anifestu, který jsem dřív organizoval, byly diskuse běžné. Doufám, že se na Skupově Plzni k diskusím také vrátíme, protože se domnívám, že je to správné. Ale musí se na to najít vhodné publikum a diskutéři.

pokračování na straně 3

Editorial

Je to tady

Když se Petr Vydarený přišoural na jeviště Divadla Alfa a předvedl doslova nevidané dovednosti svého neviditelného psa, uvědomila jsem si, jak málokdy přijíždím na festivaly hned první den. Přicházím tak zcela pravidelně (a dost často vysloveně úmyslně) o úvodní proslovy ředitelů, dramaturgů i sponzorů. Včera poprvé mi to ale přišlo vlastně docela líto - nutno podotknout, že pravděpodobně zcela zbytečně, protože tohle určitě nebyla obvyklá úvodní řeč.

Skupova Plzeň je ale prostě trochu jiný druh festivalu. A o tom, jaký že druh to tedy je, vypovídá zcela jasně už třeba jen kostým, ve kterém na jevišti vyšel ředitel festivalu i Divadla Alfa Jakub Hora. V obřích, kostičkovaných klaunských botách, pruhovaných podkolenkách, barevných tříčtvrtácích, jakémsi divně padnoucím fraku a červeném blyštivém kloboučku pronesl svou řeč „překládanou“ do pseudoznakového jazyka Josefem Jelínkem.

Jistě, divadelní kritik hodnotící úvodní řeč jako nějakou performance by jistě mohl najít řadu nesrovnalostí. Na druhou stranu ale letošní obzvlášť povedený plakát festivalu získal svou jevištní podobu, hlavní pořadatelé včetně plzeňského starosty přistoupili na hru a festival byl adekvátně zahájen. A tak maraton třech Skupových Plzní během tří po sobě jdoucích let pokračuje. Nezbyvá než říct: Je to tady a já se těším.

Adéla Vondráková

Kouzelná flétna nemá úplně dobrý konec

Rozhovor: Adéla Vondráková Odpovídá: Joachim Torbahn

Norimberský soubor Thalías Kompagnons učera večer otevřel program 32. Skupovy Plzně představením Kouzelná flétna. „Ta hra je sama o sobě nádherná, s tím svým podivným příběhem a postavami.“ říká mi Joachim Torbahn - společně se svým kolegou Tristanem Vogtem režisér a scénograf inscenace.

Představení mělo premiéru už v roce 2006. Jak se od té doby změnilo, proměňuje se stále?

Ano, samozřejmě. Když nazkoušíte inscenaci a vyjdete s ní ven, je to začátek zas něčeho nového. Inscenace se v průběhu let společně s publikem vyvíjí, základ zůstává, ale jsou tam drobné změny. A je dobře, pokud máte čas ty nové podněty rozvíjet. Ale Kouzelná flétna se zas tolik nezměnila. Má díky hudbě striktně daný timing, postavy... Ale někdy, když vidím staré záznamy, zarazí mě, že jsme tehdy hráli některé scény jinak.

Proč jste se rozhodli inscenovat zrovna Mozartovu Kouzelnou flétnu?

Myslím, že se tehdy slavilo výročí Mozartových narozenin a hledalo se něco úzce spojeného s Mozartem. A tak jsme byli osloveni, abychom vytvořili inscenaci. Nejdřív jsme řekli, že ne, ale pak jsme si vybavili Kouzelnou flétnu. Začíná vlastně jako pohádka, princ musí podstoupit řadu zkoušek, aby získal svou princeznu. To, co se ale skutečně děje, je, že se princ postupně učí ignorovat svou dívku. Vše, co dělá, je naprosto správné - tedy pro úspěšné zvládnutí všech zkoušek, ale je to absolutně špatné pro lásku. Myslím, že Kouzelná flétna nemá úplně dobrý konec...

A jak vlastně Kouzelná flétna vznikla?

Udělal jsem si takový malý casting, jen kvůli výběru velikosti loutek. Použili jsme na to loutky Punche a Judy, Kašpárka a najednou jsme objevili to propojení mezi tradičními maňáskami a postavami Kouzelné flétny. Tamino je princ a Pamina princezna, Papageno je takový více rozvinutý kašpárek, Sarastro kouzelník, Královna noci čarodějnice. To nám ukázalo cestu, jak přivést tuhle věhlasnou operu k jejím kořenům.

Ke kořenům?

S operou je ten problém, že je vnímána jako posvátné dílo. Ale byla zamýšlena jako divadlo pro běžné diváky, hrála se po malých divadlech mimo Vídeň a nebyla to jen opera pro velké operní domy. Bylo v ní něco svěžího - ve vtipech i v celé její poetice. Brali jsme to jako možnost operu zas trochu odlehčit.

Myslím, že divadlo takhle úzce spojující hudbu s loutkami není příliš běžné.

Je to složité. Loutky nemohou zpívat. Mohou do jisté míry mluvit, ale zpívat nedovedou. Na druhou stranu, ovládat loutku jako nástroj je velmi jednoduché, musíte se zaměřit na její materiál.

A v opeře je tolik věcí, které se musí spojit v jedno - hudba, herectví, kostým, světlo. Ale doopravdy v jedno se to spojí jen zřídka. Mám operu rád a tohle byla příležitost právě spojit loutky a nádhernou Mozartovu hudbu. Mám takové tušení, že by to se všemi operami nefungovalo, ale jistý si nejsem. Zatím neznám ten klíč.

Je tohle styl inscenací, na který jsou vaši diváci zvyklí?

Hudba je vždy velmi důležitou součástí našich inscenací. Dotváří atmosféru, určuje rytmus a loutky potřebují k pohybu určitý tón, melodii, rytmiku. Jak říkám, s loutkami je to jako hrát na nějaký nástroj.

Vy s divadlem hodně cestujete. Jak přijímají Kouzelnou flétnu v různých zemích?

To je těžká otázka. Hrajeme v němčině, protože je to náš rodný jazyk a jazyk, ve kterém to Emanuel Schikaneder napsal. Ale smysl pro humor je v mnoha kulturách velmi podobný. Máme navíc k dispozici projekce, kam jsme mohli jednoduše přidat titulky. To divákům umožňuje jednoduše sledovat děj a nám zachovat rytmus, způsob hraní i vyprávění příběhu.

Inscenace, která se vymyká

Tvůrčí duo Joachim Torbahn a Tristan Vogt se rozhodli na jevišti propojit Mozartovu *Kouzelnou flétnu* s tradičním maňáskovým divadlem a vytvořili inscenaci, která se vymyká. V první řadě už jen proto, že přivádí na jeviště v podstatě celý orchestr - dvoje housle, basu, klávesy, klarinet, příčnou flétnu a další.

Stejně jako v opeře nejprve přicházejí členové orchestru, chvilku lehce ladí a následuje je zpěvák (Daniel Gloger). Joachim Torbahn a Tristan Vogt přistoupí ke stolečku s malým loutkovým divadlem v zadní části jeviště a spustí animaci promítanou na velké plátno v zdobeném zlatém rámu.

Inscenace má v podstatě dva plány, jejichž styčným bodem je právě projekce. První plán spočívá v hudební složce, která slouží jako metronom tempa inscenace, a zpěvu Daniela Glogera - představení ale trvá pouhých 80 minut, a tak je operní předloha značně zkrácená. Druhý plán představuje živě promítaná loutkohra - hra s maňásky jejichž vizualita je silně inspirovaná loutkami Paula Klee (sádrové hlavy, jednoduchá plátěná, nezdobená tělíčka

s rukami v rukavičkách). Loutky jsou animovány až na výjimky uvnitř stolku a to v horizontální poloze, promítány jsou ale vertikálně. Stolek umožňuje rychlou výměnu kulís a technika zas dává možnost vytvářet nové projekce, kdy část obrazu je pozastavena a přes ni se dále promítá.

V rámci loutkohry se tvůrci rozhodli čerpat z tradice Punche a Judy či Polichinelle - což se odráží zejména v samotném způsobu vedení loutky, ale také třeba v určité dramaturgické rovině. Královna noci tak může bez ostychu vzít na Monostatose

palici a bít ho do hlavy, což se posléze samozřejmě obrátí. Přes to, že herci své postavy také mluví, inscenace vede diváka zejména ke sledování projekce a mnohem méně ke sledování živé akce herců.

Inscenace není čistou operou, bez jediného mluveného slova - ačkoli zpívané slovo převažuje. Zatímco Joachim Torbahn a Tristan Vogt jsou hlasy mluvících loutek, operní zpěvák Daniel Gloger propůjčuje hlas loutkám zpívajícím. Nejde však o klasické dělené vedení, jeho přístup totiž zahrnuje určitý distanc. Pečlivě sleduje děj na plátně, ačkoli se často nechává strhnout emocí některé z postav (často v komické nadsázce a grotesknosti), dává najevo i určitou zvědavost, *jak to bude dál*.

Momentálně se ukazuje, že loutkové divadlo (kreativně) pracující s živou hudbou na jevišti je v Česku na vzestupu - loutková divadla stále častěji uvádějí muzikálové a písničkové inscenace, nicméně loutková opera se může zdát trochu za hranou možností. *Kouzelná flétna* divadla Thalías Kompagnons ale dokazuje opak.

Adéla Vondráková

pokračování ze strany 1

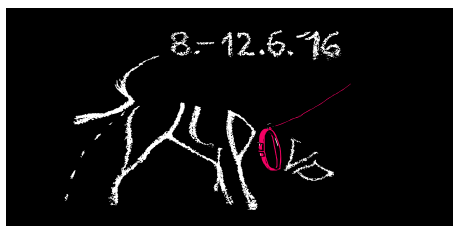
Například loni bylo u nás na přehlídce mnoho studentů, kteří o diskuse měli zájem. Letos se nám něco takového nepodařilo uskutečnit. Je to asi tím, že jsme na přípravu měli jenom osm měsíců, takže jsme se soustředili především na inscenace a na diskuse workshopy nezbyl čas.

Takže příští Skupova Plzeň na workshopy a diskuse bude pamatovat?

Ano, ideální model festivalu hledáme. Měl by mít nejen programovou část, ale také část odbornou „vzdělávací“, kde by se vyměňovaly zkušenosti a zároveň by probíhaly workshopy pro studenty. Protože když přijede nějaká zajímavá osobnost, je škoda tuto příležitost nevyužít.

Jaký je zájem studentů uměleckých škol o festival?

Abych řekl pravdu, mají zájem přijet zahrát, ale zdržet se na celou dobu a sbírat zkušenosti se jim moc nechce. Nechci však paušalizovat, například studenti

VŠMU přijeli letos v hojném počtu a také celý seminář Z. A. Tichého, jehož studenti vám pomůžou v redakci. Ale třeba herci nebo režiséři z DAMU chybí.

Čím si to vysvětlujete?

Nevím. Je pravda, že na DAMU nevzniká mnoho loutkových inscenací, takže tamní studenti asi nemají o obor takový zájem. Ale ona je důležitá i spolupráce s pedagogy, která se nám daří. Víím, že hodně studentů jezdí na hradecký festival, který je pro ně atraktivní. Možná proto, že chtějí vidět něco jiného, než českou scénu.

Jaké jsou podmínky pro konání loutkového festivalu?

Nevím jak jinde, ale v Plzni standardně dobré. Máme plnou podporu města, kraje i ministerstva.

A neprojevil se na podpoře nějak negativně loňský rok? Tedy mimořádná mezinárodní Skupova Plzeň.

Vůbec ne, festival si chce město hýčkat a to nás velice těší.

Jaká je tvoje vize do příštích ročníků?

Abychom se stali dobrým místem pro profesní setkávání. Nejenom přijet, zahrát a odjet, ale více ve smyslu: něco dobrého jsem viděl, s někým zajímavým jsem mluvil, něco nového jsem se naučil, prožil jsem smysluplně pár dní. A to je inspirace pro další práci.

Michal Drtina

Jak hodnotit divadlo?

Při zahajovacím večírku v zahradě Divadla Alfa jsem u sklenky vína položila pár otázek třem porotcům: na co se Ewan McLaren, Irena Marečková a Karel Makonj na plzeňském festivalu nejvíce těší a podle čeho budou hodnotit jednotlivé inscenace? Typy Evy Kysekové a Františka Váši přinese číslo druhé.

Karel Makonj

Máte nějaké kritérium, které upřednostňujete při hodnocení jednotlivých inscenací? Zaujímá vás např. více řemeslná kvalita anebo fandíte spíše novátorství?

E.M.: Záběr festivalu je tak široký, jaký by měl u současného jevištního umění být, takže žádný klíč nemám. Jsem na straně novátorství, ale řemeslo i tradice jsou samozřejmě také důležité. V Alfrédu ve dvoře, divadle, které vedu, se také snažíme být otevření všem možnostem. Spíše mě vždy zajímá důslednost v práci umělců – když vidím, že nezkoušejí proto, že nevědí coby, ale záměrně se snaží prozkoumat něco nového. A k tomu studují, jak to dělali jiní umělci před nimi. To je důležité i bez ohledu na úspěch.

I.M.: Před pár lety se změnil statut Skupovky a už se neuděluje cena za nejlepší inscenaci, protože to byl problém. Dnes můžeme snáze vypíchnout výkony v jednotlivých žánrech. Porota je vybraná různorodě, jsme zástupci různých profesí

– tradičtějšího divadla, animovaného filmu, alternativního, pohybového divadla... Výkony jsou navíc hodnocené z mnoha aspektů, takže se nejspíš neshodneme, ale proto je porota několikačlenná a budeme samozřejmě hlasovat. Řemeslo, o kterém mluvíte, se tak nějak předpokládá, to je základ.

K.M.: Udělujeme 10 individuálních cen: za režii, choreografii, herecký výkon... Budeme se snažit hodnotit především kreativitu a inspirativnost.

Máte nějaký tip na inscenaci, které dáváte buď objektivní šance na úspěch nebo se na ni jednoduše vy osobně těšíte?

E.M.: Já jsem záměrně dopředu nečetl, na co jdu, aby mě oslovilo dílo samé, než abych něčemu dopředu fandil.

I.M.: Určitě ne a nebylo by fér něco říkat. Jsem otevřená všemu.

Irena Marečková

Ewan McLaren

Máte doporučení na nějaký dobrý plzeňský podnik nebo specialitu?

E.M.: V rámci festivalu Spring Forward jsem byl např. v Depu 2015, což je úžasný nový prostor, který vznikl v bývalém depu.

I.M.: Venkovní stan Divadla Alfa, to je osvěžující podnik, tady to teď v Plzni žije! Během festivalu je škoda chodit do jiných podniků, není na to ani čas.

K.M.: Za mého mládí si každé divadlo i jednotlivci rezervovali čas na celou dobu festivalu, který trval týden a viděli jsme se tu všichni. V dnešní rychlosti vydělávání soubory přijedou a odjedou a často se ani nevidíme. Nás jako porotu mrzí i to, že ani neuvidíme některé soubory, protože musíme jednat o soutěžních představeních.

Kateřina Kykalová

Fotoohlédnutí – středa

Eva Kyselová a Vladimír Predmerský

Vladimír Predmerský a Z. A. Tichý

Thália Kompagnos and ensemble KONTRASTE (DE), Kouzelná flétna

Thália Kompagnos and ensemble KONTRASTE (DE), Kouzelná flétna

Program

Čtvrtek 9. června 2016

09:00	Divadlo ALFA – Sál	Hodina Komenského aneb Život J. A. K. trochu jinak
11:00	Moving Station	Stařec, moře a dívka
14:00	Divadlo ALFA – klub	Mami, už tam budem?
17:30	Divadlo ALFA – Zkušebna	Don Šajn
19:30	Moving Station	ERBEN: SNY
20:30	Divadlo ALFA – Sál	Filmmakeři
22:30	Divadlo ALFA – Zahrada	Koncert Burlesque

Thália Kompagnos and ensemble KONTRASTE (DE), Kouzelná flétna

Skupa's Daily 2016 – Zpravodaj 32. festivalu Skupova Plzeň 2016 vydává Divadlo Alfa – příspěvková organizace, Rokycanská 7, 312 00 Plzeň.

Redakce: Adéla Vondráková (šéfredaktorka), Kateřina Kykalová, Hana Lenečková, Barbora Etlíková, Kryštof Bartoš, Boris Jedinák, Petr Erbes, Nina Jacques, Viktorie Vášová, Lucie Dvořáková (foto), Michal Drtina (sazba).